

روانشناسی کودک

عوامل مؤثر بر طلاق:

(الف) عوامل زیستی: شامل عدم تناسب سن، ازدواج در سنین پایین، بیماری‌های مسری، عقیم‌بودن مرد و نازآبودن زن و...

(ب) عوامل روانی و اخلاقی: شامل تزلزل پایه‌های ایمان و سقوط مبانی اخلاقی، بدبینی، سختگیری و لجاجت زوجین نسبت به یکدیگر، دروغ‌گویی و...

(ج) عوامل اجتماعی: شامل ناهماهنگی طبقاتی، دخالت‌های بی‌مورد دیگران، ازدواج‌های اجباری، تعدد زوجین و...

اثرات طلاق بر روی کودکان:

بیش‌تر والدین مطلقه، در مورد واکنش‌های کودک‌شان نسبت به جدایی و طلاق، خیلی نگران هستند. آنان می‌خواهند بدانند که: «آیا کودک من سالم و شاداب رشد خواهد کرد؟»

جامعه‌شناسان و روان‌شناسان، اطلاعات قابل قبولی درباره‌ی اثرات طلاق بر روی کودکان، در دسترس قرار داده‌اند. تحقیقات نشان می‌دهد که اثرات طلاق، بستگی به سن کودک هنگام طلاق دارد. همچنین اثر طلاق بر کودک به فاکتورهایی هم‌چون جنسیت، شخصیت، میزان ناسازگاری و درگیری والدین و حمایت‌های خانواده و دوستان کودک بستگی دارد.

سن کودک:

درباره‌ی اثرات طلاق بر روی کودک کوچک‌تر از ۲ تا ۳ سال، اطلاعات

طلاق، یک پدیده‌ی روانی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و... است که در کل، بر فرآیند خانواده تأثیر بسزایی می‌گذارد و عوارض بسیار ناگواری روی فرد و جامعه به دنبال دارد.

طلاق و کودکان

طلاق و فروپاشی خانواده، ضمن برهم‌زدن تعادل روانی-عاطفی افراد خانواده، موجب بروز آسیب‌های اجتماعی مانند فرار فرزندان از خانه، سرقت، قتل، جنایت و... می‌شود. با توجه به آسیب‌های اجتماعی پیامد طلاق و آثار بدی که بر سلامت روانی-عاطفی افراد خانواده و به‌خصوص کودکان دارد، باید تدابیری لازم برای حفظ و انسجام خانواده به کار برد. در حال حاضر، جهان با روند رو به افزایش طلاق مواجه است.

طلاق، به هر دلیلی (درست یا نادرست) پیام‌هایی برای فرد و جامعه دارد. تأثیر طلاق بر فرزندان، بسیار پیچیده و اسفبار است؛ به‌طوری‌که آنان به‌طور ناخواسته درگیر تضادهایی می‌شوند که نه توان درک آن‌ها را دارند و نه تاب تحمل و کنار آمدن با آن‌ها را.

روند سیر طلاق، بدین‌صورت است که ابتدا تنش و درگیری میان زن و شوهر آغاز می‌شود و این روند در تکامل خود به بی‌علاقگی‌های عاطفی، دوست‌نداشتن و سپس دشمنی علنی و واقعی با همسر منجر می‌شود.

مرحله‌ی بعدی، پیدایش فکر طلاق در یک یا هر دو زوج است و روی آوردن یکی از طرفین به فرد یا افراد دیگر به‌عنوان محرم راز؛ در این جاست که خانواده، شادابی خود را از دست می‌دهد و جدایی و طلاق صورت می‌گیرد.

بر روی کودکان اثرات طلاق

بسیار کم است. بچه‌های خردسال در صورت وقوع طلاق به‌طور معمول رنج نمی‌برند، گرچه در صورتی که رابطه یا پیوند نزدیک، بین یکی از والدین و کودک آسیب ببیند، ممکن است مشکل به‌وجود آید. والدین بایستی نسبت به برنامه‌های سرپرستی و مراقبت از کودک به توافق برسند، آن‌چنان که کودک در حالی که ناسازگاری بین والدین‌اش را تجربه می‌کند، به رشد و نمو خود ادامه دهد.

نوزادی:

نوزادان نمی‌توانند تعارض را درک کنند اما ممکن است نسبت به تغییرات خلقی و سطح انرژی والدین‌شان واکنش نشان دهند. آنان ممکن است اشتیاق خود را از دست‌بدهند یا دچار اضطراب شوند.

کودکان پیش‌دبستانی:

کودکان از ۲ تا ۵ سالگی به این اعتقاد می‌رسند که موجب طلاق و جدایی والدین‌شان شده‌اند؛ به‌طور نمونه، ممکن است فکر کنند که اگر شام‌شان را خورده بودند، پدر از آنان دور نمی‌شد. کودکان پیش‌دبستانی، از تنهاماندن یا ترک کامل، هراس دارند. آنان به‌طور معمول تغییرات را انکار کرده و همکاری نمی‌کنند و ممکن است افسرده یا خشمگین شوند. هم‌چنین ممکن است پرخاشگرانه و نافرمان عمل کنند اگرچه خواستار امنیت در پناه یک بزرگسال هستند.

کودکان سن مدرسه‌ای:

بسیاری از روان‌شناسان معتقدند سازگاری نسبت به جدایی و طلاق برای کودکان پایه‌ی ابتدایی مدارس، از کودکان کودکستانی یا بزرگ‌تر مشکل‌تر است. کودک مدرسه‌رو به‌اندازه‌ی کافی بزرگ است تا درد و رنج ناشی از جدایی والدین‌اش را درک کند و در عین حال برای درک یا کنترل واکنش نسبت به این درد و رنج، خیلی کم‌سن‌وسال است. او ممکن است غم، خجالت، رنجش، وفاداری دوطرفه و عصبانیت شدید را تجربه کند. توانایی کودک در بازی، فعالیت و تعامل با کودکان دیگر، ممکن است کمک کند تا از عهده‌ی وضعیت زندگی خانوادگی‌اش برآید. کودکان در این سن، امید دارند که والدین‌شان نزد یکدیگر بازگردند. کودک ممکن است احساس طردشدگی از سوی والدی که او را ترک کرده، داشته باشد و از سردرد یا دل‌درد شکایت کند.

نوجوانی:

نوجوانان ۱۰ تا ۱۹ ساله خشم، ترس، تنهایی، افسردگی و گناه را تجربه می‌کنند. برخی از آنان احساس می‌کنند اگر در کارهای روزمره‌شان یا مراقبت از خواهر و برادرشان احساس مسؤلیت کنند، رو به بزرگسالی دارند.

نوجوانان با انرژی پایین و میزان استرس بالا، به طلاق والدین پاسخ می‌دهند که تلاش برای کنترل و حفظ کل خانواده است. درک عواملی که به جدایی والدین منجر شده و به یادآوردن استرس طلاق، ممکن است به

توانایی نوجوان در حل مشکلات در خانواده‌اش صدمه بزند.

تأثیر جنسیت:

امروزه محققان دریافته‌اند که پسران و دخترانی که به‌ترتیب نزد پدر و مادرشان تربیت شده‌اند، از بچه‌هایی که به‌وسیله‌ی والد جنس متفاوت تربیت یافته‌اند، بهتر عمل می‌کنند. پسرهای محصلی که با پدرشان زندگی می‌کنند، به‌نظر می‌رسد در برنامه‌های سرپرستی، کم‌تر پرخاشگر باشند. هم‌چنین مشکلات هیجانی کم‌تری نسبت به پسرهایی که با مادرشان زندگی می‌کنند، دارند.

دخترانی که به‌وسیله‌ی مادر تربیت می‌شوند، نسبت به آنان که توسط پدر تربیت می‌شوند، مسؤلیت‌پذیرتر و بالغ‌تر هستند و این درحالی‌ست که تربیت یک پسر خردسال توسط مادر و دختر توسط پدر، در دسرسازتر است. در هر حال، سازگاری کودکان با طلاق، بیش‌تر به کیفیت رابطه‌ی والد-کودک بستگی دارد تا جنسیت و سن کودک.

پیامدهای طلاق:

طلاق، در هر صورت، پیامدهای مخربی برای زن و مرد ایجاد می‌کند؛ از قبیل مسائل و مشکلات روانی، اجتماعی، اقتصادی و... گذشته از این‌ها، کسانی هستند که در این میان، سرانجام روزهای تیره و تاری در انتظارشان است. آنان، کودکانی هستند که در اثر طلاق پدر و مادر، سردرگم هستند و آینده‌ی خود را درخشان نمی‌بینند.

گسسته‌شدن خانواده در بیش‌تر موارد، اثرات روحی طولانی بر فرزندان می‌گذارد. این گسستگی روابط والدین، موجب قرارگرفتن فرد در شرایط ناسازگار و نارضا می‌شود. محرومیت فرزند از سرپرستی مشترک پس از متلاشی‌شدن و انحلال خانواده، او را از بسیاری مواهب و مزایای خانوادگی محروم‌ساخته و حتی به‌لحاظ محل زندگی نیز دچار آوارگی خواهد شد. در پاره‌ای موارد، کودک مجبور می‌شود به‌خاطر پایین‌بودن توان اقتصادی سرپرست خانواده، در کنار پدر بزرگ و مادر بزرگ یا عمه‌ها و عموه‌ها زندگی کند و حتی در شرایط حادثری در مراکز و مؤسسات اجتماعی نگهداری شود.

فرار فرزندان از خانه، سرقت، اعتیاد به مواد مخدر و قاچاق، قتل و جنایت و... از جمله پیامدهای سوء طلاق می‌باشد.

اگر زوجین پیش از ازدواج، شناخت بیش‌تری نسبت به یکدیگر پیدا کنند و در تعیین ملاک‌های خود برای ازدواج جدی باشند، با مسائل سوئی هم‌چون طلاق روبه‌رو نمی‌شوند.

منابع:

- «روان‌درمانی و داغدگی» «زهره خسروی»
- «فرزندان طلاق» «تایبر» ترجمه‌ی «تورانداخت تمدن»

حمیدرضا خوشنویس

مدرس و مشاور مهارت‌های زندگی، اخلاقی، نوآوری و کارآفرینی